

Jaarverslag 2018

Documentatiecentrum
Nederlandse Politieke Partijen

rijksuniversiteit
groningen

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Het DNPP: documentatie-, onderzoeks- en kenniscentrum	3
Organisatiestructuur	4
Personeelsformatie	5
Collecties	6
Onderzoek	8
Evaluatie- en adviescommissie Wet financiering politieke partijen (Wfpp)	11
Valorisatie	12
Nationale en internationale congressen en workshops	14
Samenwerking	15
Onderwijs	16

Bijlagen

1 Publicaties	17
---------------	----

Foto omslag: Fotocollage uit DNPP Beeldbank

Voorwoord

Het jaar 2018 was voor het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen (DNPP) van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) een druk jaar: er waren op 21 maart (reguliere) gemeenteraadsverkiezingen en op 21 november raadsverkiezingen als gevolg van gemeentelijke herindelingen (waaronder de gemeente Groningen). In de periode voorafgaand en na de verkiezingen werden medewerkers van het DNPP met regelmaat geraadpleegd door de media.

Verder werd ter gelegenheid van het zeventigjarig bestaan van de VVD op 24 januari tijdens een feestelijke bijeenkomst de website 'Geschiedenis van de VVD in beeld en bron' (vvd-digitaal.dnpp.nl) gepresenteerd, die door het DNPP was opgezet. Premier Mark Rutte, die vanwege verblijf in het buitenland niet aanwezig kon zijn, sprak in een videoboodschap zijn waardering voor de site uit.

Op 1 februari presenteerde de Evaluatie- en adviescommissie Wet financiering politieke partijen (Wfpp), die werd voorgezeten door Kars Veling, haar eindrapport aan minister Kajsa Ollongren van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Deze commissie, waarvan DNPP-directeur Gerrit Voerman deel uitmaakte, diende te onderzoeken of de Wfpp doeltreffend is en wat de effecten ervan zijn. In januari 2019 zou het kabinet met zijn reactie op het rapport van de commissie en haar voorstellen komen.

Op 18 april werd in Gouda het eerste exemplaar gepresenteerd van de bundel *Mannen van Gods Woord. De Staatkundig Gereformeerde Partij 1918-2018*, die was geredigeerd door Hans Vollaard (Universiteit Utrecht) en Gerrit Voerman. De bundel verscheen bij het honderdjarig bestaan van de SGP. Tijdens de bijeenkomst, die was georganiseerd door het Wetenschappelijk Instituut voor de SGP en het DNPP, overhandigden de beide redacteurs het eerste exemplaar aan Kees van der Staaij, fractievoorzitter van de SGP in de Tweede Kamer.

Het DNPP: documentatie-, onderzoeks- en kenniscentrum

Missie

De politiek kan diep in de maatschappij ingrijpen. In het proces van representatie en politieke wilsvorming spelen politieke partijen een cruciale rol, als intermediair tussen samenleving en staat. Het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen (DNPP) bestudeert het functioneren van de politieke partijen en hun evolutie vanaf de komst van de eerste partij tegen het einde van de negentiende eeuw tot heden. De door het DNPP beheerde documentatiecollecties en archieven faciliteren dit onderzoek en ook dat van andere onderzoekers.

Het DNPP is in 1973 opgericht met als doel 'het verschaffen van een systematische en algemeen toegankelijke documentatie van de... ontwikkelingen van de Nederlandse politieke partijen'. Het accent ligt hierbij op hun activiteiten buiten het parlement, aangezien de werkzaamheden van de fracties van de partijen in de Eerste en Tweede Kamer al toegankelijk gemaakt worden door het Parlementair Documentatiecentrum (PDC) van de Universiteit Leiden.¹ Naast deze collectievormende taak heeft het DNPP zich sinds zijn oprichting ook meer en meer toegelegd op het wetenschappelijk onderzoek naar het functioneren van de Nederlandse politieke partijen en de valorisatie van de uitkomsten van dit onderzoek. Deze uitbreiding van de taakstelling van het DNPP werd in 2010 door het College van Bestuur van de RUG formeel gefiatteerd, waarbij het aangaf de ontwikkeling van het DNPP tot een kenniscentrum betreffende de Nederlandse politiek te willen ondersteunen. Als documentatie-, onderzoeks- en kenniscentrum op het gebied van de Nederlandse politiek heeft het DNPP zich een naam verworven. Vanwege deze bekendheid heeft het centrum besloten zijn oude benaming en afkorting te behouden.

De wetenschappelijke medewerkers van het DNPP publiceren veelvuldig over de Nederlandse partijen en de Nederlandse politiek – in vak- en wetenschappelijke publicaties en in Nederlandse en internationale tijdschriften. Ook participeren zij in NWO-projecten of voeren zij onderzoek uit in opdracht van derden, zoals het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Zij worden regelmatig benaderd door de media om politieke ontwikkelingen te duiden. Het DNPP beheert daarnaast een aantal collecties, die regelmatig door de eigen en andere onderzoekers worden geraadpleegd. Al geruime tijd digitaliseert het DNPP delen van zijn bestanden, zoals de verkiezings- en beginselprogramma's alsmede de jaar- en congresverslagen van de partijen, hun ledenperiodieken en de tijdschriften van hun wetenschappelijke bureaus. Al deze documenten zijn via de website van het centrum toegankelijk (www.dnpp.nl).

¹ Zie www.parlement.com en www.statengeneraal.nl.

Organisatiestructuur

Het DNPP is onderdeel van de Rijksuniversiteit Groningen, en formeel ondergebracht bij de Universiteitsbibliotheek. Waar wenselijk of nodig wordt het Hoofd van het DNPP geadviseerd door een Wetenschappelijk Adviescollege, waarin de Rechtenfaculteit, de Letterenfaculteit en de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen zijn vertegenwoordigd.

Wetenschappelijk Adviescollege

- prof.dr. Frans Zwarts, in de periode 2002-2011 rector magnificus van de RUG en tot eind 2015 hoogleraar-bestuurder bij de University Campus Fryslân (voorzitter), op voordracht van de Bibliotheecaris;
- drs. Eddy de Jonge, algemeen directeur Groninger Archieven, op voordracht van de Bibliotheecaris;
- prof.dr. Frans Stokman, hoogleraar Methoden en Technieken van Sociaal-Wetenschappelijk Onderzoek, op voordracht van de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen (GMW); op 6 december opgevolgd door prof.dr. C.W.A.M. Aarts, hoogleraar Politieke Instituten en Gedrag en decaan van de Faculteit GMW.
- prof.dr. Dirk Jan Wolfram, hoogleraar Geschiedenis van Bestuur en Politiek in de Moderne Tijd, op voordracht van de Faculteit Letteren;
- prof.mr. Douwe Jan Elzinga, hoogleraar Staatsrecht, op voordracht van de Faculteit Rechtsgeleerdheid; op 6 december opgevolgd door prof. mr. S.A.J. Munneke, hoogleraar Staatsrecht;
- drs. Marjolein Nieboer, Bibliotheecaris, adviserend lid.

Het Hoofd van het DNPP is tevens hoogleraar met als leeropdracht 'Ontwikkeling en functioneren van het Nederlandse en Europese partijstelsel'. Zijn leerstoel is verbonden aan de vakgroep Staatsrecht/Bestuursrecht/Bestuurskunde van de Faculteit Rechtsgeleerdheid.

Het Wetenschappelijk Adviescollege kwam in het verslagjaar op 6 december bijeen.

Personeelsformatie

Vaste medewerkers

Drs. Berend de Boer – informatiespecialist (0,6 fte)

Yvonne de Geus – managementassistent en webmaster (0,6 fte); vanwege zwangerschapsverlof afwezig van 20 november 2017 tot 17 maart 2018

Drs. Ulco Kooystra – informatiespecialist (0,8 fte)

Dr. Simon Otjes – wetenschappelijk medewerker (0,5 fte)

Prof. dr. Gerrit Voerman – directeur (1,0 fte)

Studentassistenten

Evelien van Ingen, tot 1 april (0,6 fte), ter vervanging van De Geus

Wieger Krämer, tot 1 februari (0,2 fte), van 1 februari tot 1 mei (0,4 fte), van 1 mei tot 1 juli (0,2 fte) en vanaf 1 november (0,4 fte)

Tim Welleweerd, van 1 juni tot 1 juli (0,4 fte), van 1 juli tot 1 augustus (0,6 fte) en van 1 augustus tot 1 september (0,2 fte)

Mariska de Bone, van 1 februari tot 1 april (0,2 fte) en van 1 april tot 1 mei (0,3 fte)

Barend van der Have, van 1 mei tot 1 juni (0,5 fte), van 1 augustus tot 1 september (0,6 fte), van 1 september tot 1 november (0,5 fte) en vanaf 1 november (0,6 fte)

Antrude Oudman, vanaf 1 oktober (0,2 fte)

Stagiaires

Barend van der Have, 5 februari tot 28 april (opleiding Geschiedenis, RUG)

Harmen Bosma, 8 april tot 29 juni (opleiding Geschiedenis, Radboud Universiteit Nijmegen)

Vrijwilligers

Drs. Petra Huizinga – onderzoeker (0,2 fte)

Dr. Paul Lucardie – onderzoeker (0,2 fte)

Wim Orsel – archiefmedewerker (0,2 fte), van 1 mei tot 15 juli en van 1 augustus tot 31 december

Collecties

Het DNPP beschikt over een aantal collecties die materiaal bevatten *van* en *over* de Nederlandse politieke partijen. De laatste categorie bestaat uit overwegend historische en politicologische literatuur (boeken en tijdschriften), alsmede artikelen uit opiniebladen en landelijke kranten als *NRC Handelsblad*, *Trouw*, *de Volkskrant*, *Nederlands Dagblad* en *Reformatorisch Dagblad*. De verzameling krantenknipsels gaat terug tot het begin van de jaren zeventig en is in 2009 afgesloten, toen veel van deze dag- en weekbladen digitaal beschikbaar waren gekomen.

De eerstgenoemde categorie bevat digitaal en gedrukt materiaal van partijen en hun neveninstellingen (hoofdzakelijk wetenschappelijke bureaus, jongeren- en vrouwenorganisaties). Het gaat hier om door deze organisaties uitgegeven boeken, brochures, nota's, rapporten en periodieken (zoals ledenorganen, wetenschappelijke tijdschriften en dergelijke) en hun jaarverslagen, statuten en reglementen, alsmede de verkiezings- en beginselprogramma's van de partijorganisaties. Ook affiches die de partijen hebben gebruikt (met name tijdens de verkiezingscampagnes) maken hiervan deel uit, evenals de gearchiveerde websites en tweets van de politieke partijen, hun nevenorganisaties en hun Kamerleden. Naast dit grotendeels voor de openbaarheid bestemde materiaal omvat deze categorie ook niet-openbaar materiaal, zoals de bij het DNPP gedeponeerde archieven van partijen (onder meer de VVD, D66 en DS'70) en van een aantal politici en partijbestuurders. Het zogeheten 'geluidsarchief' bevat naast interviews met politici (veelal gehouden in het kader van een specifiek onderzoek) integrale geluidsopnames van belangrijk geachte partijbijeenkomsten, zoals congressen en partijraden.

Voor een uitgebreid en geactualiseerd overzicht van het door het centrum beheerde, in een aantal uiteenlopende collecties ondergebrachte materiaal van en over partijen wordt verwezen naar de website van het DNPP (www.dnpp.nl). Daar is ook aangegeven hoe toegang kan worden verkregen tot de bij het DNPP gedeponeerde archieven van partijen en personen, en tot de gearchiveerde websites en tweets.

In september 2010 is een begin gemaakt met de systematische retrospectieve digitalisering van de collecties. Na de verkiezings- en beginselprogramma's en de tijdschriften van de wetenschappelijke bureaus zijn de beschikbare jaar- en congresverslagen van de partijen gescand. In 2016 is begonnen met de digitalisering van de ledenperiodieken. In het verslagjaar zijn deze werkzaamheden voortgezet. De digitale versies van deze documenten zijn opgeslagen in een repository en daarmee toegankelijk via de website van het DNPP en *full text* doorzoekbaar.

Ook dit verslagjaar ontving het DNPP weer meerdere schenkingen. D66-affiches verkreeg het documentatiecentrum van de afdeling Amsterdam van D66 (ruim veertig stuks, en daarnaast ook veel promotiemateriaal) en van H. Boels in Ten Boer (vijftien exemplaren).

De leraar geschiedenis R. Wagenaar in Dordrecht schonk tientallen affiches en verkiezingsmateriaal van een aantal partijen, dat hij in zijn lessen had gebruikt. Van G. Luttikhuis kreeg het DNPP tijdschriften en brochures van het Zwart Front. M. Braams deponeerde tijdschriften, foto's en ander materiaal betreffende de Vrijzinnig-Democratische Jongeren Organisatie (VDJO). Dhr. Buurman vulde het op het DNPP gedeponeerde persoonlijke archief van D. Ploeger aan.

Afgeronde archiveringsprojecten

- In 2018 werd de ordening afgerond van het op het DNPP gedeponeerde archief van de Jonge Democraten. In totaal zo'n 25 strekkende meters materiaal zijn geïnventariseerd. De plaatsingslijst is raadpleegbaar op de website van het DNPP. In het verslagjaar werd ook de ordening van het op het DNPP gedeponeerde archief van de Stichting Wetenschappelijk Bureau van D66 voltooid. Ook deze plaatsingslijst is via de website van het DNPP raadpleegbaar.

Lopende documentatieprojecten

- In 2018 stelde het DNPP opnieuw honderd brochures ter beschikking die voor digitalisering geselecteerd waren in het kader van het project Metamorfoze, het nationale programma voor het behoud van het papieren erfgoed.
- Project 'Beeldbank politieke partijen'. In 2017 is het DNPP begonnen met het opzetten van een Beeldbank politieke partijen, waarin foto's worden opgenomen die het functioneren van politieke partijen in beeld brengen (zoals foto's van partijbijeenkomsten, verkiezingscampagnes, partijleden en dergelijke). In eerste instantie betreft het hier foto's van de VVD en de JOVD. Het is de bedoeling deze beeldbank uit te breiden met andere partijen. De beeldbank wordt online aangeboden in de software ContentDM, dat ook voor de affiches gebruikt werd.
- Project 'Promotiemateriaal politieke partijen'. Het DNPP verzamelt al vele jaren promotiemateriaal (pennen, stickers, vlaggetjes en dergelijke) van politieke partijen. In 2017 is begonnen met de catalogisering van deze collectie. Het is de bedoeling dat deze database uiteindelijk uitgroeit tot een volledige catalogus van al het promotiemateriaal van politieke partijen dat in het bezit is van het DNPP. Ook deze collectie wordt online aangeboden in de software ContentDM.

Onderzoek

Honderd jaar SGP

Op 24 april bestond de SGP honderd jaar, waarmee zij met afstand de oudste partij van Nederland is die momenteel in de Tweede Kamer is vertegenwoordigd. Ter gelegenheid van dit eeuwfeest verscheen op 18 april de bundel *Mannen van Gods Woord. De Staatkundig Gereformeerde Partij 1918-2018*, die was geredigeerd door dr. Hans Vollaard (Universiteit Utrecht) en Gerrit Voerman. Beide redacteuren spraken op de door het Wetenschappelijk Instituut voor de SGP en het DNPP georganiseerde boekpresentatie in Gouda. Tijdens deze bijeenkomst overhandigden zij het eerste exemplaar aan Kees van der Staaij, fractievoorzitter van de SGP in de Tweede Kamer.

Nieuw onderzoeksproject

In het verslagjaar trad het DNPP toe tot het Political Party Database project, dat wordt geleid door prof.dr. Susan Scarrow van de University of Houston. Deze internationale online database verschaft gestandaardiseerde informatie over de besluitvormingsprocessen binnen partijen en de uitkomsten daarvan, alsmede de hulpbronnen van partijen, in een groot aantal representatieve democratieën. Ten behoeve van dit project werd in het najaar in samenwerking met prof.dr. Ruud Koole van de Universiteit Leiden begonnen met het coderen van de statuten en reglementen van de in de Tweede Kamer vertegenwoordigde politieke partijen. De database is vrij toegankelijk (zie www.politicalpartydb.org); daarnaast zullen participanten in dit project gezamenlijk onderzoek doen op basis van de verzamelde data.

Afgeronde onderzoeksprojecten

- Onderzoek werving en selectie van kandidaat-raadsleden en -wethouders, gefinancierd door het ministerie van BZK. Aan het einde van 2017 waren prof.dr. Marcel Boogers (Universiteit Twente) en Voerman in opdracht van het ministerie van BZK begonnen met de voorbereidingen van een enquête onder de aan de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2018 deelnemende lokale partijen en afdelingen van landelijke partijen. Doel van het onderzoek, dat voor de vierde keer werd gehouden, was na te gaan op welke wijze werving en selectie van kandidaat-raadsleden en -wethouders verliep, en in het bijzonder of zich problemen voordeden door een gebrek aan kandidaten. In december verscheen hun rapport, *Rekrutering en selectie van kandidaten voor de gemeenteraadsverkiezingen in 2018:ontwikkelingen vanaf 2006 geduid*.
- 'What's Left of the Radical Right? Populist Radical Right Parties and the Economy', uitgevoerd door Otjes en mede gefinancierd door het Montesquieu Instituut. Een substantieel deel van het electoraat in Westerse landen is ontvankelijk gebleken voor een combinatie van enerzijds autoritaire oplossingen van maatschappelijke vraagstukken en anderzijds linkse oplossingen van sociaaleconomische problemen.

De vraag die in dit project centraal staat is of rechts-radicale populistische partijen deze electoraal lonende formule hebben overgenomen en ten aanzien van het te voeren sociaaleconomisch beleid naar links zijn opgeschoven. Dit project, dat in 2013 is gestart, werd in het verslagjaar afgerond met de publicatie van S. Otjes, G. Ivaldi, A.R. Jupskas en O. Mazzoleni, 'It's not Economic Interventionism, Stupid! Reassessing the Political Economy of Radical Right-wing Populist Parties' in: *Swiss Political Science Review* 24 (2018), nr. 3, 270-290.

- Promotieproject 'Biografie A. van der Louw', in samenwerking met prof.dr. Hans Renders van het Biografie Instituut van de RUG, gefinancierd door onder meer de VARA en de gemeente Rotterdam en van start gegaan op 1 april. André van der Louw (1933-2005) werkte als redacteur bij de VARA-gids, was een van de voormannen van Nieuw Links in de PvdA, burgemeester van Rotterdam, minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk, KNVB-sectievoorzitter, voorzitter van de VARA en van de NOS. Op 12 april promoveerde drs. Chris Hietland op de biografie van André van der Louw. Prof.dr. Hans Renders, prof.dr Paul van der Laar (Erasmus Uen Voerman waren de promotoren.

Lopende onderzoeksprojecten

- Onderzoek 'De relatie tussen de europartijen en de Nederlandse partijen, 1974-2014', volledig door het DNPP uitgevoerd en mede gefinancierd door het Montesquieu Instituut (gestart op 1 november 2012). Europartijen worden geacht een representatieve rol te spelen in het democratische proces op Europees niveau. Aan deze organisaties wordt in de Europese wet- en regelgeving dan ook grote waarde gehecht, maar hun positie in de politieke praktijk laat te wensen over. Niettemin kunnen de europartijen volgens politicologen uitgroeien tot dominante politieke actoren op Europees niveau. Ondanks hun formele status en hun potentieel belangwekkende positie bestaat er in Nederland geen studie die de relatie tussen de europartijen en de Nederlandse lidpartijen in kaart brengt. Dit project wil in deze historiografische leemte voorzien met een Engelstalige monografie die de periode beschrijft vanaf het ontstaan van de europartijen (als federaties) in het midden van de jaren zeventig tot aan de Europese verkiezingen van 2019. Daarbij zal ook worden ingegaan op de vraag wat de bijdrage is geweest van de Nederlandse lidpartijen aan deze evolutie van de europartijen in de richting van meer betekenisvolle verbanden, en in welke mate zij dit proces hebben gestimuleerd of juist afgeremd.
- 'Breuklijnen onder Groningen en breuklijnen in kiesgedrag', uitgevoerd door Otjes, in samenwerking met prof.dr. Tom Postmes (hoogleraar Sociale Psychologie, RUG) en dr. Katherine Stroebe (universitair hoofddocent Sociale Psychologie, RUG) en medegefinancierd door het Instituut Sustainable Society van de RUG. Doel van dit onderzoek is na te gaan in hoeverre de aardbevingen in Groningen het vertrouwen van de bewoners van deze regio in de (nationale) politiek hebben beïnvloed en of dit een

rol heeft gespeeld bij hun stemgedrag bij de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2014 (met name de keuze voor lokale protestpartijen).

- 'Pillarization and Depillarization Tested in Digitized Media Historical Sources (Pidemehs)', uitgevoerd in samenwerking met prof.dr. Huub Wijffjes van de afdeling Mediastudies van de universiteiten van Amsterdam en Groningen en met het Netherlands eScience Center, dat ook dit project financierde. In dit onderzoek is aan de hand van de gedigitaliseerde collectie van Nederlandse dagbladen van de Koninklijke Bibliotheek onderzocht in hoeverre de door onder meer de politicoloog Arend Lijphart veronderstelde loyaliteit van de media (in dit verband: dagbladen) in het klassieke verzuilde tijdvak 1918-1967 terug te vinden is in hoeveelheid kopij waarmee kranten over politiek hebben bericht. Het onderzoek is afgerond; de publicatie hierover is in voorbereiding.
- Promotieproject 'Biografie S. van Houten, in samenwerking met prof.dr. Hans Renders van het Biografie Instituut van de RUG, dat wordt uitgevoerd door drs. Coen Brummer en op 1 april van start is gegaan. Samuel van Houten was een van de hoofdrolspelers van het Nederlands liberalisme in de tweede helft van de negentiende eeuw. Vanaf zijn intrede in de Tweede Kamer in 1869 was Van Houten decennia lang een bepalende stem in het politieke debat. Hij oefende invloed uit op uiteenlopende thema's, van sociale wetgeving en het kiesrecht tot en met het huwelijk en het onderwijs. Het doel van dit onderzoek is tweeledig. Enerzijds werpt het licht op de ontwikkeling, beweegredenen en daden van een markant en invloedrijk politicus. Anderzijds is een studie naar Van Houten ook een onderzoek naar context waarin hij opereerde. De vraag in hoeverre Van Houten een representatieve figuur was voor het liberalisme van zijn tijd kan ons nieuwe inzichten verschaffen over het Nederlands liberalisme in de periode 1870-1930.

In het kader van sommige van deze projecten, maar ook los daarvan, publiceerden de wetenschappelijke medewerkers in 2018 in Nederlandse en internationale tijdschriften en bundels. Voor een overzicht van deze publicaties wordt hier verwezen naar bijlage 1. Het onderzoek van het DNPP maakt deel uit van het interdisciplinaire onderzoeksprogramma Public Trust and Public Law (PTPL) van de Rechtenfaculteit.

Evaluatie- en adviescommissie Wet financiering politieke partijen (Wfpp)

Op 1 februari presenteerde de Evaluatie- en adviescommissie Wet financiering politieke partijen (Wfpp) haar eindrapport aan minister Kajsa Ollongren van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Deze commissie, die werd voorgezeten door Kars Veling en waarvan DNPP-directeur Gerrit Voerman eveneens deel uitmaakte, werd in april 2017 ingesteld door minister Ronald Plasterk van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Zij kreeg als opdracht te onderzoeken of de in maart 2013 in werking getreden Wfpp doeltreffend is en wat de effecten ervan zijn. 'De evaluatie zou ook antwoord moeten geven op de vraag of de uitgangspunten van de Wfpp voldoende aansluiten op de rol en positie van de politieke partijen op dit moment, en of zij voldoende toekomstbestendig zijn.' De commissie adviseerde in haar eindrapport onder meer om lokale politieke partijen in aanmerking te laten komen voor overheidssubsidie, en om giften uit het buitenland aan Nederlandse partijen te verbieden. In januari 2019 zou het kabinet met zijn reactie op het rapport van de commissie en haar voorstellen komen.

Valorisatie

Valorisatie, het delen van kennis met een breed publiek, is naast de collectievorming en het onderzoek de derde taak van het DNPP. Naast het publiceren in wetenschappelijke tijdschriften en bundels presenteerden de medewerkers de uitkomsten van hun onderzoek ook in vakpublicaties, werkten zij mee aan *De Hofvijver*, de elektronische nieuwsbrief van het Montesquieu Instituut (zie bijlage 1), en beantwoordden zij vragen van de media en andere belangstellenden, zoals onderzoekers en studenten. Met dit alles leverden zij een bijdrage aan het maatschappelijke en politieke debat.

Website geschiedenis VVD

Op 24 januari ging tijdens een feestelijke bijeenkomst ter gelegenheid van het zeventigjarig bestaan van de VVD de website ‘Geschiedenis van de VVD in beeld en bron’ (vvd-digitaal.dnpp.nl) online. Deze site brengt informatie over de VVD bijeen aan de hand van speciaal voor deze site geschreven teksten, waaraan enerzijds gedigitaliseerde bronnen (zoals beginsel- en verkiezingsprogramma’s, affiches, congresverslagen, statuten en reglementen, artikelen uit ledenbladen en het wetenschappelijk tijdschrift en dergelijke) aan ten grondslag liggen en anderzijds – als verdieping – gedigitaliseerde publicaties van DNPP-medewerkers en andere auteurs. Teksten, bronnen en literatuur vormen door links een geïntegreerd geheel. Op de site is de geschiedenis van de VVD ingedeeld in acht periodes, waarin telkens naast een algemeen historisch overzicht vier thema’s aan bod komen (de programmatische ontwikkeling, verkiezings- en – eventueel – regeringsdeelname, de organisatorische evolutie en de partijcultuur). De site kwam tot stand met financiële steun van de VVD, maar de inhoudelijke verantwoordelijkheid ligt geheel bij het DNPP. Premier Mark Rutte, die vanwege verblijf in het buitenland niet bij de jubileumbijeenkomst aanwezig kon zijn, sprak tijdens de bijeenkomst in een videoboodschap zijn waardering voor de site uit.

Media

De wetenschappelijke medewerkers van het DNPP worden regelmatig benaderd door de media met het verzoek om commentaar te geven op actuele ontwikkelingen in de Nederlandse partijen of meer algemeen in de Nederlandse politiek. In 2018 waren het vooral het rapport van de commissie-Veling, het honderdjarig bestaan van de SGP en de gemeenteraadsverkiezingen waarover redacteurs van dag- en weekbladen contact zochten. Het betrof hier onder meer *Elsevier*, *Nederlands Dagblad*, *NRC Handelsblad*, *Reformatorisch Dagblad*, *Trouw*, *de Volkskrant* en een aantal regionale kranten. Daarnaast werden de medewerkers geïnterviewd in enkele radioprogramma’s. Aan het begin van elk jaar presenteert het DNPP een totaaloverzicht van de ledentallen van de in de Tweede Kamer vertegenwoordigde partijen in het voorgaande jaar. Ook dit keer was de mediabelangstelling voor de verzamelde ledentallen groot.

Dienstverlening

In 2018 nam het aantal bezoekers van de studiezaal van het DNPP licht af. In het verslagjaar waren het er circa 400. Het bezoekerstal daalt al langer, als gevolg van het door digitalisering in toenemende mate beschikbaar komen van relevant materiaal op het internet, het feit dat de boeken uit de DNPP-collectie sinds 2013 worden uitgeleend, en als gevolg van aanpassingen in 2014 in het curriculum van de opleiding Geschiedenis van de RUG, die ertoe hebben geleid dat een bezoek aan het DNPP niet meer onderdeel van de studie is. Het aantal verzoeken per telefoon of email lag rond de 800. Vooral masterstudenten van verschillende disciplines (geschiedenis, journalistiek, politicologie, sociologie) deden een beroep op het DNPP. Daarnaast meldden zich aio's en andere (soms uit het buitenland afkomstige) wetenschappers, journalisten, HBO-studenten, leerlingen van middelbare scholen en soms ook belangstellende burgers.

Website

De website van het DNPP is een belangrijk medium ten behoeve van de valorisatie. Alle in de Tweede Kamer vertegenwoordigde partijen hebben een eigen overzichtspagina, waarop gelinkt kan worden naar bijvoorbeeld een historisch overzicht van deze partij en van haar ledentallen, verkiezings- en beginselprogramma's, statuten, reglementen, jaarverslagen en dergelijke. De website biedt ook toegang tot de repositories van het DNPP, met daarin niet alleen gedigitaliseerde partijdocumenten, affiches en artikelen uit de tijdschriften van de wetenschappelijke bureaus van de partijen, maar ook vele artikelen en een aantal boeken die zijn geschreven door de wetenschappelijke medewerkers.

Het aantal bezoeken ('sessies') van de website van het DNPP nam in dit verslagjaar af, 46.000 in 2017 naar 32.000 dit jaar. Deze achteruitgang is substantieel, ook wanneer in ogenschouw wordt genomen dat het aantal in 2017 hoger dan gebruikelijk was vanwege de Tweede Kamerverkiezingen. Ook het aantal gebruikers nam af. In 2017 waren dat er ruim 36.000; in 2018 meer dan 24.000.

Nationale en internationale wetenschappelijke bijeenkomsten

In het verslagjaar 2018 hebben individuele medewerkers van het DNPP deelgenomen aan wetenschappelijke bijeenkomsten:

- E.H. Allern, H. Klüver, D. Marshall, S. Otjes en T. Poguntke, 'Conceptualizing and measuring party-interest group relationships'. Paper gepresenteerd tijdens de General Conference van het European Consortium for Political Research (ECPR) in Hamburg, 22-25 augustus 2018.
- E.H. Allern, H. Klüver, D. Marshall, S. Otjes, A. Rasmussen en C. Witko, 'Lobbying partners or strangers? Explaining the interaction between political parties and interest groups'. Paper gepresenteerd tijdens de General Conference van het ECPR in Hamburg, 22-25 augustus 2018.
- Paul Lucardie, 'Sociaal-liberalisme en radicale democratisering'. Presentatie tijdens de studiemiddag over het sociaalliberalisme, georganiseerd door de Mr. Hans van Mierlo Stichting (het wetenschappelijk bureau van D66) in Utrecht, 11 juni 2018.
- T. Louwerse en S. Otjes, 'The politics of agreements: rules and norms in legislative-executive relations in the Netherlands'. Paper gepresenteerd tijdens de General Conference van het ECPR in Hamburg, 22-25 augustus 2018.
- S. Otjes en A. Katsanidou, 'How has the European sovereign debt crisis changed the party space in Europa?' Paper gepresenteerd tijdens de Joint Sessions van het ECPR in Nicosia, 10-14 april 2018.
- S. Otjes en A. Krouwel, 'Competition on the right: a comparison of the voters of the Freedom Party and Forum for Democracy'. Paper gepresenteerd tijdens het Politicologenetmaal, Leiden, 7-8 juni 2018.
- S. Otjes en D.M. Willumsen, 'Government alternation and the quality of democracy'. Paper gepresenteerd tijdens de General Conference van de European Political Science Association (EPSA), Wenen, 21-23 juni 2018.
- Gerrit Voerman, 'De ontwikkeling van het sociaalliberalisme in het naoorlogse Nederlandse partijstelsel'. Presentatie tijdens de studiemiddag over het sociaalliberalisme, georganiseerd door de Mr. Hans van Mierlo Stichting (het wetenschappelijk bureau van D66) in Utrecht, 11 juni 2018.
- M. van de Wardt en S. Otjes, 'New parties for all: the effect of ideological incongruence on new party formation in Western democracies'. Paper gepresenteerd tijdens de General Conference van het ECPR in Hamburg, 22-25 augustus 2018.

Samenwerking

De politieke partijen zijn vanzelfsprekend de belangrijkste organisaties waarmee het DNPP contacten onderhoudt. Zoals gebruikelijk ontving het Documentatiecentrum van alle partijen periodieken, brochures, rapporten, programma's en dergelijke. Op hun beurt doen de politieke partijen ook regelmatig een beroep op de collecties van het Documentatiecentrum.

Voerman onderhield verder voor het DNPP de contacten met onder andere het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis (CPG), het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme (HDC), het Parlementair Documentatiecentrum (PDC), het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG), het Katholiek Documentatiecentrum (KDC), ProDemos. Huis voor democratie en rechtsstaat, het Biografie Instituut van de RUG, het Zentrum für Niederlande-Studien van de Westfälische Wilhelms-Universität in Münster en het Liberaal Archief/Liberas in Gent. Op 29 augustus hield hij een presentatie over het DNPP voor de medewerkers van Liberass. In het verslagjaar maakte hij deel uit van de Wetenschappelijke Raad van het CPG.

Het DNPP maakt deel uit van het in 2007 opgerichte en in Den Haag gevestigde 'Montesquieu Instituut. Centrum voor Europese parlementaire geschiedenis en constitutionele ontwikkeling'. De andere partners zijn verbonden aan de universiteiten van respectievelijk Leiden, Maastricht en Nijmegen. Het multidisciplinaire onderzoeks- en onderwijsinstituut verricht (vergelijkend) onderzoek naar onder meer parlementen en politieke partijen binnen Europa, de relaties tussen nationale parlementen en het Europees Parlement, de organen van de Europese Unie en de Europese partijorganisaties. Namens het DNPP heeft Voerman zitting in het bestuur. Als gevolg van de in 2013 door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aangekondigde bezuinigingsmaatregelen werd in 2015 de subsidie aan het Montesquieu Instituut geheel stopgezet. Door een zuinig beheer van de middelen konden enkele activiteiten toch worden voortgezet, zoals de digitale nieuwsbrief *De Hofvijver*.

Onderwijs

Voerman gaf op 25 september een gastcollege over politieke partijen in het kader van de cursus 'Inleiding Politicologie' van de Faculteit Rechtsgeleerdheid (vakgroep Rechtstheorie) van de RUG. Op 31 oktober verzorgde hij voor het AOG School of Management in de reeks 'Publieke strategie en leiderschap' een college over de transformatie van de Nederlandse politiek. Op 29 november gaf hij een college over de theoretische en historische evolutie van politieke partijen in het kader van het vak Toekomst van de partijendemocratie in de Master Sociologie van de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de RUG.

Bijlage 1. Publicaties

wetenschappelijke publicaties

- A.M. van der Bles, T. Postmes, B. LeKander-Kanis en S. Otjes, 'The Consequences of Collective Discontent: a New Measure of Zeitgeist Predicts Voting for Extreme Parties', in: *Political Psychology*, 2018 (39) nr. 2, 381-398.
- J. van der Harst, G. Hoogers en G. Voerman (red.), *European citizenship in perspective: history, politics and law* (Cheltenham: Edward Elgar, 2018).
- T. Louwerse en S. Otjes, 'How populists wage opposition: parliamentary opposition party behaviour and populism in Netherlands', in: *Political Studies* (14 mei 2018).
- P. Lucardie, R. Popping en G. Voerman (red.), *Politics and methodology: Wijbrandt van Schuur* (Groningen: De Marge, 2018).
- P. Lucardie, (2018), 'Zur Typologie der politischen Parteien', in: F. Decker en V. Neu (red.), *Handbuch der deutschen Parteien* (Wiesbaden: Springer VS., 2018, 3^e druk), 41-56.
- P. Lucardie, 'Die Allianz für Menschenrechte, Tier- end Naturschutz', in: F. Decker en V. Neu (red.), *Handbuch der deutschen Parteien* (Wiesbaden: Springer VS, 2018, 3^e druk), 158-159.
- P. Lucardie, 'Familien-Partei Deutschlands (Familie)', in: F. Decker en V. Neu (red.), *Handbuch der deutschen Parteien* (Wiesbaden: Springer VS, 2018, 3^e druk), 308-311.
- P. Lucardie, 'Die Tierschutzpartei (Partei Mensch Umwelt Tierschutz)', in: F. Decker en V. Neu (red.), *Handbuch der deutschen Parteien* (Wiesbaden: Springer VS, 2018, 3^e druk), 506-509.
- S. Otjes, 'Pushed by national politics or pulled by localism? Voting for independent local parties in the Netherlands', in: *Local Government Studies*, 44 (2018) nr. 3, 305-328.
- S. Otjes, 'The Phoenix of consensus democracy: party sytem change in the Netherlands', in: M. Lisi (red.), *Party system change, the European crisis and the state of democracy* (Londen: Routledge, 2018).
- S. Otjes, G. Ivaldi, A.R. Jupskas en O. Mazzoleni, 'It's not Economic Interventionism, Stupid! Reassessing the Political Economy of Radical Right-wing Populist Parties', in: *Swiss Political Science Review*, 24 (2018), nr. 3, 270-290.
- S. Otjes en A. Krouwel, (2018). Why do newcomers vote for a newcomer? Support for an immigrant party, in: *Journal of ethnic and migration studies* (2018) nr. 1, 1-20.
- S. Otjes, T. Louwerse en A. Timmermans, 'The Netherlands: the reinvention of consensus democracy', in: E. De Giorgi en G. Ilonszki (red.), *Opposition parties in European legislature: conflict or consensus?* (Oxford: Routledge, 2018).
- S. Otjes, T. Louwerse en C. van Vonnno, 'The Dutch Parliamentary Behaviour Dataset' in: *Acta Politica*, 53 (2018), nr. 1, 149-166.
- S. Otjes en G. Voerman, 'The Netherlands: political development and data for 2017', in: *European Journal of Political Research Political Data Yearbook*, 57 (1), 203-212.
- S. Otjes, 'How fractionalisation and polarisation explain the level of government turnover', in: *Acta Politica*, (27 juni 2018), 1-26.

- R. Procee en G. Voerman, 'Political participation of European citizens and the development of a European polity: input of European and Dutch parties in European Parliament election programmes, 1979-2014', in: J. van der Harst, G. Hoogers en G. Voerman (red.), *European citizenship in perspective: history, politics and law* (Cheltenham: Edward Elgar, 2018), 103-136.
- W. van Schuur, G. Voerman en M. Goeree, 'Why do some potential party members join the party and others don't? A preliminary report', in: P. Lucardie, R. Popping, en G. Voerman (red.), *Politics and methodology: Wijbrandt van Schuur* (Groningen: De Marge, 2018), 139-163.
- K. Veling, A.H.M. de Jong, S.L. de Lange en G. Voerman, *Het publieke belang van politieke partijen: eindrapport van de Evaluatie- en Adviescommissie Wet Financiering Politieke Partijen* (Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2018).
- H. Vollaard en G. Voerman (red.), *Mannen van Gods Woord: de Staatskundig Gereformeerde Partij 1918-2018*, (Hilversum: Uitgeverij Verloren, 2018).
- H. Vollaard en G. Voerman, 'Niederländische Parteien und die europäischen Integration: vom Einheitsbrei zum Spaltpilz?', in: A. Harryvan, A. Krause en H. Vollaard (red.), *Europa zwischen Hoffnung und Skepsis: Deutschland und die Niederlande über die europäische Integration seit 1990* (Münster: Waxmann Verlag GmbH, 2018), 95-115.
- G. Voerman, 'Living apart together? Denktanks en hun moederpartijen', in: E. J. van Asselt, T. Brinkel, P. van der Burg, I. Bultman en P. J. Dijkman (red.), *Uit politieke overtuiging: Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, 1977-2017* (Den Haag 2018), 121-133).
- G. Voerman, 'Das Ende der großen Volksparteien: Die Niedergang der Christendemokratie und der Sozialdemokratie in den Niederlanden', in: F. Wielenga, en M. Wilp (red.), *Unruhigen Zeiten: Jahrbuch des Zentrums für Niederlande-Studien 2016/17* (Münster: Readbox Unipress, 2018), 61-76.
- G. Voerman en H. Vollaard, 'Inleiding: De SGP: een religieuze partij in de democratie', in: H. Vollaard en G. Voerman (red.), *Mannen van Gods Woord: de Staatskundig Gereformeerde Partij 1918-2018* (Hilversum: Uitgeverij Verloren, 2018), 7-18.

Vakpublicaties

- M. Boogers, R. de Jong en G. Voerman, 'Politieke partijen: van zakelijk notabelen-bestuur naar politieke profilering', in: H. Vollaard, J. van den Berg, J. Cohen en G. Boogaard (red.), *De gemeenteraad: ontstaan en ontwikkeling van de lokale democratie* (Amsterdam: Boom, 2018), 151-172.
- H. Engels en G. Voerman, 'Lokale rechtsstaat, democratie en politiek', in: M. Duchateau en A. Tollenaar (red.), *Vertrouwen in de lokale rechtsstaat: decentralisatie als governance-vraagstuk* (Den Haag: Boom Juridisch, 2018), 157-170.
- P. Lucardie, 'Wijbrandt Hendrik van Schuur: a sociable self-made man in political science', in: W. van Schuur, P. Lucardie, R. Popping en G. Voerman (red.), *Politics and methodology: Wijbrandt van Schuur* (Groningen: De Marge, 2018), 13-21.

- S. Otjes, 'Duurt het nog lang? Een eerste verkenning van de verklaring van de duur van lokale formaties in 2018', in: A. W. Heringa en J. Schinkelshoek (red.), *Een goede raad: stand van de lokale democratie na de gemeenteraadsverkiezingen van 2018* (Den Haag: Boom Juridisch, 2018), 9-20.
- S. Otjes, 'Prins Krullebol-Pruillip en zijn kroonjuwelen en veertien andere verhalen', in: *Tijdschrift voor Geschiedenis* 131 (2018), nr. 1, 183-185 (recensie van: Carla van Baalen en Alexander van Kessel ed., *Kabinetsformaties 1977-2012*, Boom; Amsterdam, 2016).
- G. Voerman, 'De politieke partij tussen samenleving en staat: de functie, het verval en remedies', in: *Groen: studie- en opinieblad van de ChristenUnie*, 2 (2018) nr. 4, 12-19.
- G. Voerman en S. Otjes, 'Terugkeer van de lokale partij: verkenning op een nauwelijks ontgonnen terrein', in: A. W. Heringa en J. Schinkelshoek (red.), *Een goede raad: stand van de lokale democratie na de gemeenteraadsverkiezingen van 2018* (Den Haag: Boom Juridisch, 2018), 21-37.

Populariserende publicaties

- P. Lucardie en S. Otjes, 'Het Europees Parlement na de brexit', in: *De Hofvijver*, nr. 91, 26 november 2018.
- F. Vermeulen, A. Krouwel en S. Otjes, 'De DENK-stemmer: progressief én conservatief', in: *Stuk Rood Vlees*, 22 januari 2018.
- S. Otjes, 'Waarom stemmen kiezers op lokale partijen?', in: *De Hofvijver*, nr. 83, 26 februari 2018.
- S. Otjes, 'Waarom stemmen kiezers op lokale partijen?', in: *Stuk Rood Vlees*, 13 februari 2018.
- S. Otjes, 'Wat betekenen landelijke peilingen voor lokale uitslagen?', in: *Stuk Rood Vlees*, 14 maart 2018.
- S. Otjes, 'Een versnipperde gemeenteraad: het nieuwe normaal?', in: *De Hofvijver*, nr. 84, 26 maart 2018.
- S. Otjes, 'Wat beïnvloedt het aantal vrouwen op kandidatenlijsten?', in: *Stuk Rood Vlees*, 27 maart 2018.
- G. Voerman, 'Het eenzame Rutte III', in: *De Hofvijver*, nr. 89, 24 september 2018.
- G. Voerman, 'SP in crisis', in: *De Hofvijver*, 8, nr. 86, 28 mei 2018.